

30

~~G. W. 27.~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

VI-26.

SIGNAT. ciobcccxiij.

*Stückzettel erled.
11. XII. 1949.*

DISPUTATIO VII.
ETHICA

82

De
LIBERALITATE

&

MAGNIFICENTIA.

Quam

DEO TRIUNO ANNUENTE

In Inclÿta & celeberrima Academia VVittebergenſi,

PRÆSIDE

Clariffimo & Excellentiffimo Viro

Dn. M. IACOBO MARTINI,

Logices & Pract: Philoſoph. Pro-
feſſore publ.

Propoſit

A DAMUS POTOCKI

de Potok. Nob. Pol.

Ad diem 3. Septemb. Horis Locoq; ſolitis.

VVITTEBERGÆ,

E Typographæo JOHAN. GORMANNI.

ANNO M. DC. XIV.

da beat'is,
re docent.
ideat hiſce,
sonent.
le repelle
matui,
a pandent,
bit homo.

fridus
gá-Saxo.

DISPUTATIO
LIBERALITATE
MAGNIFICENTIA

DEO PRIMO ANNIVERSARIO
D. JACOBO MARTINI
Iacobus Martini

LIBERALITATE
MAGNIFICENTIA

LIBER
Dum
mia
qua
concupisc
dimur nun
internos c
manum in
delitijs dir
dicitur, ad
steriori, ne
Ithac disq

DISPUTATIO VII.

De

LIBERALITATE & MAGNI-

FICIENTIA.

Continuatio.

EDuximus è Peripatu nostro virtutes illas eximias, *Fortitudinem & Temperantiam*: quarum illa metum & confidentiam, hæc concupiscentiam voluptatum moderatur; aggredimur nunc alias duas, eas nimirum, quæ adfectus internos circa pecuniam corrigunt, & non aliter manum in divitijs quàm *Temperantia* mentem in delitijs dirigunt: quarum priori, quæ *Liberaltas* dicitur, adsignatur ab Aristotele locus tertius: posteriori, nempe *Magnificentie* quartus. Has igitur isthac disquisitione *σὺν θεῷ* examinabimus.

Thesis I.

Liberaltas est mediocritas in dandis accipiendisque pecunijs. Aristoteles ita eam definit: ἐλευθεριότης ἐστὶ μεσότης πρὸς τῶν χρημάτων δόσιν καὶ λήψιν.

Lib. 2, Eth. Nicom. cap. 7, lib. 4, eor. cap. 3, lib. 1.

A 2.

M. M.

M. M. cap. 24. lib. 3. Eth. Nicom. c. 4. lib. 1. Rhetoris. ad Theod. c. 9. lib. de virtutib. cap. 8. & .24.

II.

Definitum est *liberalitas*, ita dicta, 1. quia homine libero, hoc est, ingenuo & bene instructo sit dignissima: 2. quia à servitute divitiarum in libertatem nos adferit.

III.

Definitio constat genere & differentia. Genus manifestum est ex præcedentibus. Differentia continet objectum, quod constituunt τὰ χεήματα.

Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 1.

IV.

χεήματων autem nomine non nummos saltem signatos, quibus in emendo & vendendo utimur, sed omnia ea intelligi asserimus, ὅσων ἡ ἀξία νομισματι μετρεῖται (b) quorum precium nummo æstimari potest, ut sunt agri, pecora, domus, metalla & similia.

(b) Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 1. libr. 3. Eud. cap. 4. libr. 2. polit. cap. 3. lib. 1. Rhetor. ad Theodect. cap. 5.

V.

Objectum illud probatur: 1. Quia propter rectam pecuniarum tractationem, quæ ἐν δόσφι ἐλήψῃ legitima consistit, Liberalis laudatur. 2. Quia extrema liberalitatis versantur circa τὰ χεήματα. 3. Quia Liberalitas efficit, ut homines rectum pecuniarum usum sequantur & assequantur.

VI.

Ex his facile colligimus actiones Libertatis proprias, quæ sunt, τὸ δίδόναι καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ χεήματα: & pertinent hæc vel πρὸς τὴν χεήσιν vel πρὸς τὴν κτήσιν: illa ἐν δαπάνῃ sumtu, & δόσφι largitione, hæc verò ἐν ἐλήψῃ acceptione eorum, quæ non habemus, & Φιλακῇ eorum quæ possidemus consistit.

Aristoteles II. antea citatis.

VII.

Dux autem hæ actiones DARE & ACCIPERE non æquæ, sed

sed altera magis, altera minus Liberalitati obijcietur. Δόσις enim magis & primario convenit liberalitati, utpote ex qua primo & per se voluptatem percipit liberalis.

IX.

Rationes pro Δόσι Philosophus has habet 1. Quia (c) virtus magis cernitur in bona actione, quam passione. 2. Quia (d) virtutis magis proprium est honesta agere, quam turpia non agere. 3. Quia (e) magis ei, qui dat, quam qui accipit beneficium, debetur gratia, & honor. 4. Quia (f) virtus versatur circa difficiliora.

(c) Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 1. (d) Arist. ibid. cap. 2. Cicero lib. 3. de finib. (e) Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 1. (f) lib. 2. Eth. Nicom. cap. 3.

IX.

Sunt autem in Δόσι tria potissimum observanda: 1. Finis, 2. Modus. 3. Dantis animus.

X.

Finis esse debet τὸ καλόν: quod omni (g) virtuti est propositum: ut demus solummodo honestatis causa. Illi ergo, qui aut ostentationis, aut favoris, aut quæritus majoris causa, aut perentium importunitate, aut alia ratione sese liberales præbent, laudabiles verè dici non possunt.

(g) Arist. lib. 3. Eth. Nicom. capit. 3. ibid. capit. 7. lib. 4. eor. capit. 2. lib. 1. M. M. capit. 1. lib. 7. Eudem. capit. 15. Cicer. lib. 3. de finib.

XI.

Modus requirit, ut demus ὀρθῶς, considerando potissimum quinque: 1. Personam & ejus dignitatem. 2. Quantitatem. 3. Qualitatem. 4. Tempus. 5. Locum.

XII.

In Personarum consideratione sciamus, beneficijs nostris dignos esse. 1. Omnes viros bonos, quibus præmium (h) respectu virtutis, maxime debetur. 2. Illos, qui aut sanguine aut necessitudine (i) aut vinculo politicæ societatis (k) nobis sunt addicti. 3. eos, qui ante de nobis sunt bene meriti, id quod

A 3

grat

gratitudinis (l) ratione: 4. Postremo illos qui ope nostra (m) egent: quia naturaliter homo in hominem beneficii, si opus videretur, conferre tenetur.

(h) *Arist. lib. 9. Eth. Nicom. cap. 8. Cicero lib. 2. Offic. (i) Arist. lib. 9. Eth. Nic. cap. 3. ibid. cap. 9 (k) Cic. lib. 2. de finib.*

(l) *Cic. lib. 1. Offic. lib. de cl. Orat. Arist. libr. 8. Eth. Nicom. cap. 13.*

(m) *Cic. lib. 1. & 2. Offic.*

XIII.

In quantitate observetur, ut tantum, quantum oportet, & opes nostræ permittunt, demus: ne Liberalitas nostra nostras facultates excedat, neve illa has omnino exhauriat.

D. Paul. in 2. ad Cor. c. 8. v. 13. Proverb. cap. 5. v. 16. Cic. lib. 1. Offic. item lib. 2. eor. & in 4. Verr. Arist. lib. 1. M. M. cap. 24.

XIV.

In qualitate accipienti danda sunt utilia & bona.

XV.

Tempus eos moneat, beneficia non esse procrastinanda, sed tempestivè danda, sæpè etiam antequam rogetur: Bis enim dat, qui citò dat.

XVI.

Tandem & locus observandus est, ut is sit honestus & idoneus, ubi distingue: Beneficia conferuntur in alios vel honoris gratia, vel sublevandæ egestatis causa: Illa palam dare honestum est: hæc verò minimè.

XVII.

Animum dantis quod spectat; debet is esse alacris & jucundus, non morosus vel molestus: Ut etiam ipse Apostolus Paulus monet. 2. Epist. ad Corinth. cap. 9. v. 7.

XIIX.

De δόσιν hætenus: nunc ad λήψιν nos conferimus. Ubi sciendum. 1. quod Liberalis non de alienis, sed proprijs liberalis esse debeat. De proprijs ergo facultatibus accipiat, earumque fructibus: & si de alienis, accipiat, ut decet. 2. Quod non αιτηλικός petax esse debeat: quia liberalis potius sit promptus ad largiendum, non ad accipiendum. Si verò spectemus Φιλακλή, non erit αιχεργκερδής, sed honestis rationibus suas facultates conservabit.

19. Restant

XIX.

Restant hujus virtutis extrema sive contraria, quorum unum in dando excedit, in accipiendo deficit, quod *ασωτία* sive *Prodigalitas* dicitur: alterum in dando deficit, in accipiendo modum excedit, quod *ἀνελευθερία*, sive *Avaritia* indigitatur.

XX.

Prius definitur ab Aristotele vitium, quo dando homines modum excedunt, cum ubi non decet, impendant: in accipiendo verò modum deserunt.

Arist. lib. 2. Eth. Nicom. cap. 7. lib. 4. eor. cap. 1. lib. 1. M. M. cap. 24. lib. 3. Eth. Eudem. cap. 4.

XXI.

Et vitij hujus species constituuntur duæ: Una simplex, pecunias suas in qualvis res inutiles & futiles profundens: altera composita ex alijs etiam vitijs nimirum ex Intemperantia, Injuria, ambitione: atq; hæc æstimatur flagitiosissima.

Aristotel. citatis antea locis.

XXII.

Differre autem largitiones Prodigæ & Liberalis, patet exinde: 1. quod hæc finem, honestatem, respiciat; ille minus. 2. quod ille plus erogat, quam deceat, & quidem potius in voluptatum ministris, quam viros probos, quod hic non facit.

XXIII.

Progredimur nunc ad alteram illam bestiam, quæ *Αβάρitia*, omnis improbitatis (n) metropolis dicitur, & definitur vitium (o) quo in accipiendo modum excedimus, nullâ habitâ ratione, aut justitiæ, aut æquitatis.

(n) *Bion apud Stob. serm. 10. Cic. 2. act. in Verr. Idem pro Quinct. Item in Vat. (o) Arist. lib. 2. Eth. Nicom. cap. 7. lib. 4. eor. cap. 1. lib. 3. Eudem. cap. 4. lib. 1. M. M. cap. 25.*

XXIV.

Genera Avarorum ab Aristotele constituuntur (p) tria: Quorum primum tantum *ἐν δόσῳ* deficit, & nemini suis facultatibus inservire studet, licet *ἐν λήψῃ* sit moderatum & alterius bona haud invadat, metuens, ne vicissim suis spoliatur rebus.

(p) *Arist. lib. 1. M. M. c. 25. l. 1. Rhet. ad Theod. c. 5. l. 3. Eud. c. 4. in lib. de virtutib. cap. 32.*

25. Alce

XXV.

Alterum genus est, quod non solum ἐν δόσῳ dicitur, verum etiam λίψεως modum excedit, quodq; magna cum fraude, usura, vi & alio modo bona aliena ad se trahit, haud motum aut jure aut æquitate.

XXVI.

Tertium & postremum genus est, quod in utroque peccat, quodq; est ὁλοκληρῶν perfectum, & ex varijs & multis vitijs compositum, quodq; omnium vitiorum creditur esse pandora. Atque hoc est, quod Scaliger (q) ait: Ex avaritia sequitur impietas, furor & vecordia. Et Augustinus hoc genus novercam Justitiæ, & nutricem gehennæ appellat.

(q) lib. 3. Poët. cap. 20.

XXVII.

Utrumq; vitium licet pessimum sit, & ferè in eodem gradu: si nihilominus collatio instituat, apparebit, Prodigalitem minus malum esse, quam Avaritiam.

XXIIX.

Probo. 1. Quia Prodigalitas partim ætate, partim (r) opum defectu corrigi potest, illa verò magis (s) magisq; crescit. 2. Quia avaritia nihil habet commune cum medio, neminiq; (t) utilis est: prodigalitas multis. 3. Quia homines frequentius circa avaritiam peccant, quàm prodigalitem.

(r) Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 1. (s) Aristot. lib. 2. Polit. capit. 5.

(t) Idem lib. 1. Rhet. ad Theodect. cap. 9.

XXIX.

Ad Examen Magnificentie devolvimur: Ubi initio tenendum, virtutem hanc, non quidem peculiarem à Liberalitate speciem perfectam constituere: interim tamen ab illa distinctam esse.

XXX.

Primum igitur discrimen est πρότης: quia Magnificencia magnis solum sumptibus per se occupatur: Liberalitas verò in parvis & mediocribus locum habere potest facultatibus. Unde pauper quidem Liberalis, Magnificus esse nullo modo potest.

Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 2.

31. Alte-

XXII. Alterum est τῆς πράξεως. Liberalitatis enim actiones propriae sunt δίδοναι καὶ (u) λαμβάνειν. Magnificencia autem est praecipue δαπανᾶν, erogare sumptus magnos in res magnas, memorabiles, arduas.

(u) Arist. lib. 2. Eth. Nicom. cap. 7. lib. 4. eor. cap. 1. lib. 1. M. M. cap. 24. lib. 3. Eudem. cap. 4.

XXIII.

Tertium est τῆς ἀκρίβειας: quia omnes Magnificus liberalis quidem est: sed non e contra Liberalis statim est Magnificus.

Arist. lib. 4. Eth. Nicom. cap. 2.

XXIV.

Ceterum definitur Magnificencia mediocritas in magnis sumptibus decenter faciendis.

XXV.

Definitionis hujus differentia objectum continet, quod constituant μεγάλα τὰ γήματα.

XXVI.

Probat: Quia extrema circa magnas opes, magnosque sumptus peccant. Απειρηλία enim inepta magnorum sumptuum est profusio: μικροπρέπεια autem intempestiva in magnis sumptibus exponendis Parsimonia.

XXVII.

Additur autem decenter propter formam & normam Prudentiae: quae imperium tenet uti in omnes virtutes, ita & in hanc: monstrat siquidem, quo animo & quibus circumstantijs observatis sint sumptus magni faciendi.

XXVIII.

Actus igitur hujus virtutis est ἐν τῇ δαπάνῃ, ad quam requiritur scientia decori; ut nimirum ejus diligenter habeat rationem, & sit instar prudentis.

XXIX.

Consistit autem decorum illud in duobus: 1. In persona, quae erogat. 2. In opibus, in quae sumptus fiunt.

XXX.

Circa personam observandam, cujus dignitatis aut census

B

illa

illa sit: Pauperes enim, obscuri & ignobiles magnifici esse non possunt, sed divites & qui generis splendore excellent.

Videatur Acciajol. ad t. 45. Danaus lib. 3. c. 5. Piccol. grad. 4. cap. 49.

XI.

Opera autem, in quæ sumtus fiunt, cum sint varia, alia alijs erunt præstantiora: Respiciunt namq; alia cultum divinum, & Dei gloriam; alia respiciunt homines, quæ sunt vel privata vel publica sive communia. Ut autem illa, quæ gloriam Dei immediatè respiciunt, sunt præferenda illis, quæ homines: sic quoq; inter hæc publica sive communia meritò præferuntur privatis.

Vide Lamb. Danaum lib. 3. cap. 5. Cas. specul. Moral. libr. 4. capit. 2.

Acciajol. ad t. 44.

XLI.

Extrema, ut ex præcedentibus liquet, duo sunt: Primum in excessu dicitur, ἀπεργναλία inscitia decori: quo tripliciter peccatur: nempe si 1. in res viles & non necessarias. 2. inutiliter. 3. solius ostentationis ergò sumtus profundantur.

LXII.

Alterum in defectu peccans, in magnis & splendidis operibus intempestivam adhibet parsimoniam, ut nec sumtus operi, nec opus dignitati personæ respondeat, dicitur latinis, sordes, Indecora Parsimonia.

Atq; hæc etiam breviter de tertia & quarta virtutibus dixisse sufficiat.

Problemata.

1. An liberaliores sint, qui de acquisitis; an qui de hereditarijs donant? Nulla hic est præeminentia: si utrinq; liberalitatis leges serventur.
2. An liberalis facile ditescat? Haud facile: cum ut pecuniosus fiat, diligentiam non adhibeat.
3. An liberalitas ex quantitate sit judicanda?

Respon-

*Respondet Philosophus, liberalitatem non τὸ πλῆθος
τῶν δεδομένων, multitudine eorum, quæ dantur: ἀλλ' ἐν
ἑ δίδονται ἔξ ἡβήτου ἢ ἡλικίας ἢ voluntate dantis,
ejusdemq; ἰσότητος seu facultatibus estimandam esse.*

*4. An avari rectè jactent Dei benedictionem?
Non sanè ista opum vis, quæ malis artibus parata,
est, benedictio Dei dici meretur. Verè enim Miche-
as, Malè partæ opes, inquit, sunt quasi ignis in do-
mo divitis.*

*5. An homo possit esse liberalis erga seipsum? Non
certe. Sic enim Seneca lib. 5. de beneficijs: Sicut
non est liberalis, inquit, qui sibi donat; nec cle-
mens, qui sibi ignoscit, nec misericors, qui malis
suis tangitur, sed qui alijs: ita etiam nemo sibi
ipsi beneficium dat, sed naturæ suæ paret, quæ mo-
net fugienda esse nociva & appetenda proficua.*

*6. An pauper liberalis esse possit? Putamus: Nam
licet careat pecunia, non tamen caret eo, quod pecu-
nia estimatur. Esse enim potest officiosus, & suis of-
ficijs alijs inservire. Deinde etiam dat quod habet.
Non enim liberalitatis effectus quæ quantitatem,
sed juxta animum dantis estimandus est.*

*7. An omnes illi sint Magnifici, qui magnos sum-
tus faciunt? Non omnes. Magnificentia enim
naturam ἢ officia certis quibusdam notis circum-
scribit Aristoteles lib. 4. Eth. Nicom. cap. 2.*

B. 2

8. An

8. *An Magnificentia sit virtus heroica? Non est. Nam licet forsitan concedi possit, Magnificentiam esse quidem eminentem liberalitatem: Potest nihilominus eminentia adhuc plures habere gradus.*

9. *An eodem sensu Academicarum Rectores & Principum Consiliarij dicantur Magnifici? Non puto: sed quia consilijs magnis rem juvant publicam, isto honoris titulo ornantur. Hinc Tribonianum vocat Imperator Magnificum in proœm. instit. §. cumq; hoc 3. & Excelsum §. Libertinorum 3. Instit. de libertinis, & l. Maximum. C. de liber. proœt.*

X. *An luxus & sordes deteriora sint vitia & magis reprehendenda, quàm prodigalitas & avaritia.*

Umg. VI 26

= [Dissertationes
Theol. Vol. 707]

Sb.

VD 17

82

TATIO VII.
THICA

De

ALITATE

&

IFICENTIA.

Quam

NO ANNUENTE

na Academia VVittebergenſi,

ÆSIDE

Excellentiſſimo Viro

COBO MARTINI,

act: Philoſoph. Pro-
ore publ.

proponit

S P O T O C K I

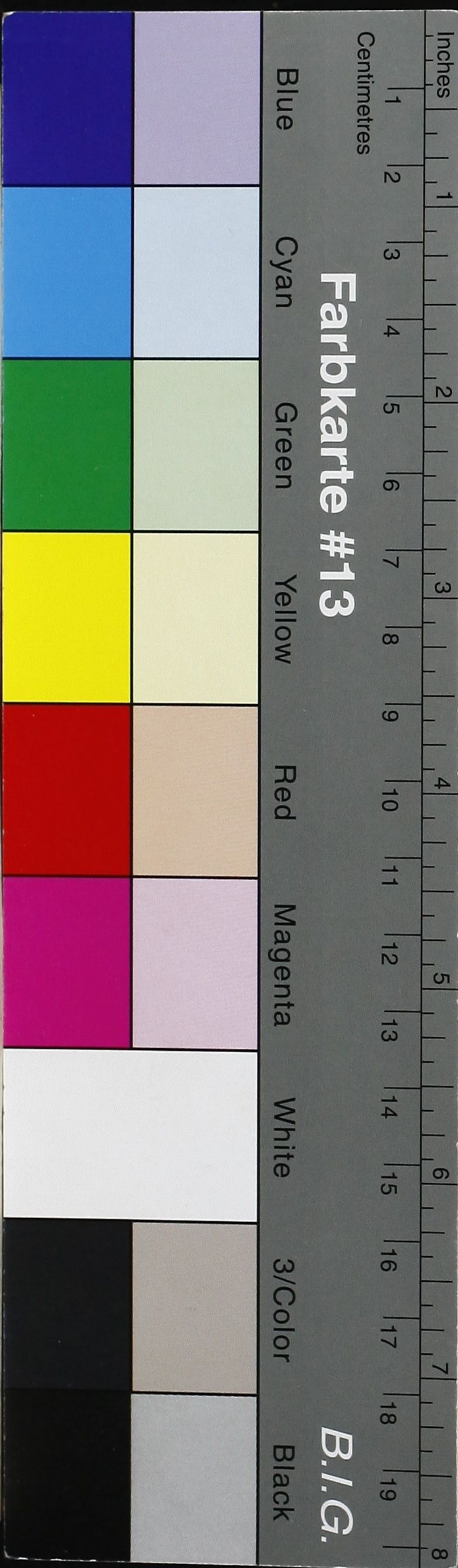
k. Nob. Pol.

nb. Horis Locoq; ſolitis.

E B E R G Æ,

O H A N. G O R M A N N I.

M. DC. XIV.

Farbkarte #13

B.I.G.

